

ТЕМА №15

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРАВО ВЛАСНОСТІ. ПРАВО СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.

ПЛАН

1. Загальні положення про право власності.
2. Способи набуття і припинення права власності.
3. Право спільної власності.
4. Право спільної часткової власності.
5. Право спільної сумісної власності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно – правові акти:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1996, №30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України №435 – IV від 16.01.2003 р. / Відомості Верховної Ради України. – 2003, №40–44. – Ст. 356.
3. Сімейний кодекс України №2947 - III від 10.01.2002 / Відомості Верховної Ради України. – 2002, №21-22. – Ст. 135.
4. Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07.02.2014 № 5:
5. Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.1995 № 20
6. Аналіз деяких питань застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ: Узагальнення Верховного суду України, 2014

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Право власності : підручник / Зорислава Ромовська. – К. : Правова єдність : [Алерта] : [Центр учбової літератури], 2011. – 246 с.
2. Полянек К. М. Нерухомість як особливий об'єкт права власності / К.М.Полянек // Адвокат. - 2009. - № 7. - С. 27-30.
3. Спасибо-Фатєєва І. Форми права власності / І. Спасибо-Фатєєва // Вісник Академії правових наук України. - 2009.-№3.-С. 145-154.
4. Вороніна Н. В. Способи набуття та припинення права власності [Електронний ресурс] / Н. В. Вороніна // Актуальні проблеми держави і права. - 2009. - Вип. 51. - С. 60-65.
5. Сафончик О. І. Проблемні питання реалізації права спільної часткової власності за законодавством / О. І. Сафончик // Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 66. - С. 42-48.
6. Харченко Г. Г. Право власності: окремі проблеми теорії та практики / Г.Г.Харченко. // Часопис Академії адвокатури України. - 2013. - № 2.
7. Мірошниченко О. А. Право власності в розумінні Європейського суду з прав людини (загальна характеристика) / О. А. Мірошниченко // Форум права. - 2013. - № 2. - С. 371-374.

1. Загальні положення про право власності.

Право власності – це речове право, з яким пов'язуються всі інші речові права. Право власності належить до природних прав людини, воно є абсолютним правом і означає те, що ніхто не може його порушувати.

Історичний етап становлення права власності:

визначення права власності при правопорушенні: річ підлягала поверненню лише тоді, коли мало місце правопорушення.

поділ речей на рухомі і нерухомі

згодом поява сімейної власності

Аналіз права власності виокремлює у праві власності
дві сторони :

ПОЗИТИВНУ

першій -
виражається право
власника вільно
розпоряджатися
своєю річчю
(необмеженість
права власності)

НЕГАТИВНУ

другій -
його право усувати
будь-яку іншу
особу від впливу на
цю річ
(виключність
власності)

Характерні ознаки права власності:

- ❖ існує само по собі незалежно від відносин між особами;
- ❖ панування власника над річчю
- ❖ приватне право, але воно має забезпечувати і публічний інтерес
- ❖ непорушність права власності

Згідно зі ст. 316
Цивільного Кодексу
України правом
власності є право особи
на річ (майно), яке вона
здійснює відповідно до
закону за своєю волею,
незалежно від волі інших
осіб.

Ст. 316 ЦК містить положення про довірчі правовідносини

Для встановлення довірчих правовідносин укладається договір управління майном, який може засвідчувати виникнення в управителя права довірчої власності на отримане в управління майно.

Передання в управління майна, управитель здійснює правомочності власника у межах, встановлених законом або договором, тому цілком закономірно, що визначено в п. 5 ст. 1033 ЦК називає його довірчим власником цього майна, яким він володіє, користується і розпоряджається відповідно до закону і договору управління майном.

Проте управитель не стає власником майна, ним є установник управління (ст. 1032 ЦК)

Право власності має свій зміст:

ВОЛОДІННЯ

КОРИСТУВАННЯ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

На зміст права власності не впливають місце проживання та місцезнаходження майна

Право власності в об'єктивному і суб'єктивному розумінні :

Право власності в об'єктивному розумінні – це сукупність норм, які регулюють право власності.

Право власності в суб'єктивному розумінні становлять його правомочності – право володіння, користування і розпорядження.

Конституція України містить
таке поняття як *право
власності Українського
народу* (ст. 13).

Розглядається право власності Українського народу в двох
аспектах:

1) на які об'єкти
спрямоване право власності
Українського народу

2) хто здійснює право
власності Українського
народу

ст. 324 ЦК зазначено, що об'єктами права власності Українського народу є земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони.

2. Способи набуття і припинення права власності

Первісні – це такі, при яких право власності на річ виникає вперше або незалежно від права попереднього власника на річ. До них належать: виготовлення, створення нової речі, перероблення, знахідка, скарб, безхазяйні речі, привласнення загальнодоступних дарів природи, бездоглядні домашні тварини

Похідні – це такі, при яких набуття права власності у суб'єкта виникає внаслідок волевиявлення попереднього власника. До них належать: усі правочини, спрямовані на передачу майна у власність, спадкування, приватизація державного і комунального майна.

Підстави набуття і припинення права власності

<u>Підстави набуття права власності</u>	<u>Підстави припинення права власності</u>
Добросовісне набуття чужої речі	Продаж
Створення нової речі; переробка речі	Дарування
Привласнення загальнодоступних дарів природи	Викуп земельної ділянки зв'язку із суспільною необхідністю
За договором	Припинення права власності
Привласнення безхазяйної речі	Добровільна відмова від речі
Привласнення речі, від якої відмовився власник	Викуп пам'яток історії та культури
Знахідка	Конфіскація
Привласнення бездоглядної домашньої тварини	Реквізиція
Скарб	Інші

Підстави припинення права власності (ст 346 ЦК)

- відчуження власником свого майна
- відмова власника від права власності
- припинення права власності на майно, яке за законом не може належати цій особі
- знищення майна
- викуп пам'яток історії та культури
- примусове відчуження земельних ділянок приватної власності, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону
- звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника
- реквізиція
- конфіскація
- припинення юридичної особи чи смерть власника

3. Спільна власність

Спільна власність – належність майна, що є у власності двох або більше осіб.

Спільна часткова власність – це власність двох чи більше осіб із визначенням частки кожної з них у праві власності.

Суспільна сумісна власність – це спільна власність двох або більше осіб без визначення частки кожної з них у праві власності.

Характерними
ознаками права
спільної
власності є:

множинність суб'
єктів

єдність об'єкту

Право спільної власності можна розглядати

У суб'єктивному значенні

це право двох і більше осіб здійснювати правомочності володіння, користування та розпорядження спільним майном

В об'єктивному значенні

є сукупністю правових норм, що регулюють належність спільного майна одночасно двом і більше особам

Відносини співвласників поділяються на
дві групи:

1) відносини всіх
співвласників з
третіми особами
(абсолютні
відносини)

2) відносини між
самими
співвласниками з
приводу
належного їм
майна (відносні
відносини)

Спільним майном може виступати:

1. окрема річ (квартира, будинок, автомобіль тощо);
2. сукупність речей (предмети звичайної домашньої обстановки та вжитку, що належать співвласникам, товари на складі тощо);
3. сукупність прав та обов'язків (спадщина, підприємство як єдиний майновий комплекс тощо).

спадкування

спільне
придбання
майна

перебування
в шлюбі

Підстави виникнення
спільної власності

ТОЩО

приватизація

створення
фермерського
господарства

ч. 3 ст. 355 ЦК вказується, що «право спільної власності виникає з підстав, не заборонених законом».

ч. 2 ст. 355 ЦК майно може належати особам на праві спільної часткової або на праві спільної сумісної власності

Відмінність видів права власності:

- ❑ У **спільній частковій** власності кожен з учасників має чітко визначену частку в праві власності на майно;
- ❑ **Спільна сумісна** власність є *безчастковою*, а право кожного із співвласників поширюється на все майно . Частки встановлюються у випадку її припинення (поділу, виділу).

4. Право спільної часткової власності

Спільна часткова власність може
виникати на підставі:

- прямої вказівки закону
- за згодою сторін
- на підставі рішення суду
- прийняття спадщини кількома особами на підставі закону чи заповіту

Частка у спільній власності є:

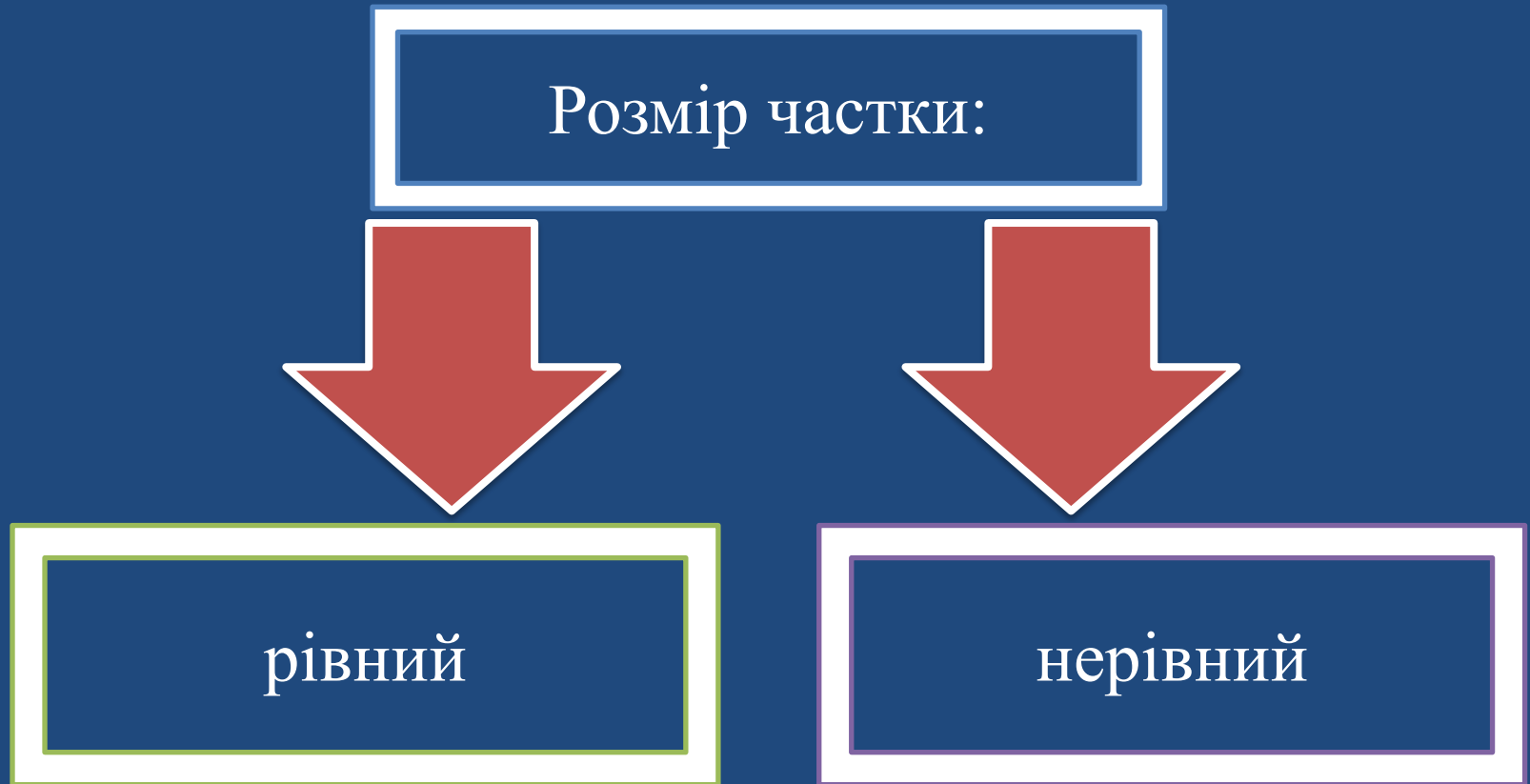
1. арифметично вираженою часткою у праві власності на спільне майно;
2. часткою в цінності (вартості) спільного майна;
3. обсягом правомочностей кожного співвласника, що має вигляд дроби чи відсотка стосовно спільного об'єкта.

Питання щодо доцільності розкриття змісту права спільної власності за допомогою реальної та ідеальної частки є надто спірним.

Деякі правники підкреслюють, що конструкція реальної частки призведе до заміни багатосуб'єктної власності односуб'єктною (Ю. К. Толстой).

Прихильники протилежної думки вважають, що про «реальну» частку можна говорити лише у випадках, коли майно виділяється в натурі (при поділі або виділі майна зі спільної часткової власності).

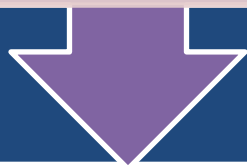
У законі встановлено захист прав кожного із співвласників на відповідність його «реальної» частки «ідеальній» частці у праві спільної часткової власності.

Закон передбачає можливість збільшення частки у праві спільної власності

Володіння, користування і розпорядження майном при спільній частковій власності провадиться за згодою всіх учасників (ч. 1 ст. 358 ЦК)

Кожен із співвласників має право на надання йому у володіння та користування тієї частини спільного майна в натурі, яка відповідає його частці у праві спільної власності

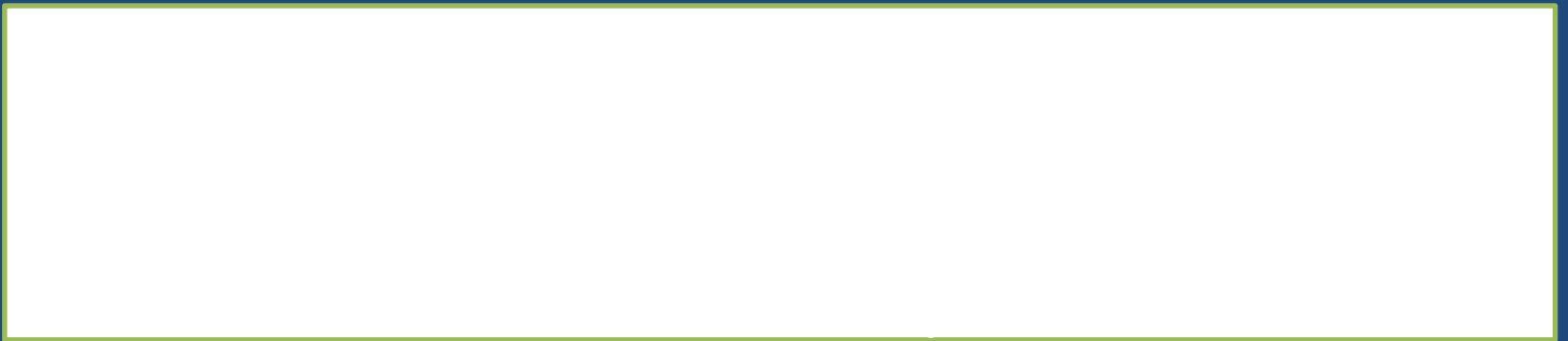

На співвласників покладається обов'язок брати участь відповідно до своєї частки у витратах на управління, утримання та збереження спільного майна, у сплаті податків, зборів (обов'язкових платежів), а також відповідати перед третіми особами за зобов'язаннями, пов'язаними із спільним майном (ст. 360 ЦК).

Множинність суб'єктів права спільної часткової власності не виключає можливості самостійного здійснення кожним з них правомочностей власника: володіння, користування, розпорядження відповідною часткою майна, розмір якої зумовлений ідеальною часткою у праві власності.

Переважне право купівлі частки

Право спільної часткової власності може
припинятися внаслідок :

- виділу
- поділу

- ❖ при поділі право спільної часткової власності припиняється для всіх учасників
- ❖ при виділі – лише для того, хто виділяється.

Право вимагати виділу частки належить кожному із
співвласників

ч. 2 ст. 364 ЦК: у разі, якщо виділ здійснюється за волею співвласника, а згоди про спосіб поділу не досягнуто, він може одержати від інших співвласників грошову або іншу матеріальну компенсацію за неможливості виділення майна в натурі.

Виділ частки може відбуватися і на вимогу кредиторів (ст. 366 ЦК)

5. Право спільної сумісної власності.

Спільна сумісна власність – це вид спільної власності у якій частки заздалегідь не визначені.

Вона передбачає право декількох осіб володіти, користуватися, розпоряджатися належним їм майном за взаємною згодою як одним цілим.

Спільна сумісна власність
характеризується:

учасники
разом
володіють

учасники
разом
користуються

Для розпорядження необхідна згода всіх співвласників, яка в одних випадках передбачається, а в інших – повинна бути висловлена у певній передбаченій законом формі

спільна сумісна власність припиняється визначенням часток, тобто перетворенням на спільну часткову власність

При поділі спільної сумісної власності передбачається, що частки співвласників є рівними, якщо інше не передбачено:

- законом,
- угодою сторін,
- рішенням суду.

Спільна сумісна власність може бути набута, у випадках, передбачених законом:

- ❖ статтями 60, 175 СК,
- ❖ ст. 8 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду»,
- ❖ ст. 19 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку».

У ст. 368 ЦК передбачені лише два види спільної сумісної власності:

- ✓ спільна сумісна власність подружжя;
- ✓ спільна сумісна власність членів сім'ї.

У чинному законодавстві додатково передбачені такі види спільної сумісної власності:

- спільна сумісна власність на квартиру чи будинок, які передані із державного житлового фонду при приватизації за письмовою згодою всіх членів сім'ї наймача в сумісну власність (ст. 8 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду»);
- спільна власність батьків та дітей на підставі їх спільної праці (ст. 175 СК);
- спільна сумісна власність на неподільне майно співвласників багатоквартирного будинку (ст. 19 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку»);
- спільна сумісна власність на земельну ділянку співвласників жилого будинку (п. 2 ст. 89 ЗК).

Спільна сумісна власність виникає на підставі закону стосовно:

- 1) майна подружжя, набутого під час шлюбу, якщо інше не встановлено шлюбним договором (статті 60, 97 СК);
- 2) майна батьків та дітей на підставі їх спільної праці (ст. 175 СК);
- 3) майна інших членів сім'ї, що придбано на підставі спільної праці та за спільні грошові кошти, якщо інше не встановлено договором, укладеним у письмовій формі (ч. 4 ст. 368 ЦК).

Право спільної сумісної власності
може виникати :

на підставі договору

Договір укладається
суб'єктами,
визначеними у ч. 2
ст.368 ЦК.

